

Motion till riksdagen 2006/07:Fi235

av Mats Gerdau (m)

Ökad valfrihet för medborgarna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av lagen om offentlig upphandling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till kommuner som inför kundval.

Motivering

Det är viktigt att öka medborgarnas inflytande och möjligheter att påverka den offentliga service de har rätt till. Kvalitet är ofta något subjektivt. Det en person upplever som hög kvalitet tilltalar inte alls någon annan. För att alla ska få en service som passar just de egna behoven och förutsättningarna måste varje medborgare få möjlighet att själv avgöra var och av vem han eller hon vill få servicen eller tjänsten.

I början av 90-talet genomfördes en friskolereform i Sverige. Nu med 15 års erfarenheter ser man att det var en väldigt lyckad reform. Mångfalden av alternativ ökar, valfriheten för föräldrarna ökar och kvaliteten i såväl friskolorna som de omkringliggande kommunala skolorna ökar. Skolpersonalen får därtill fler arbetsgivare att välja mellan. Flera kommuner har följt efter med att skapa valfrihetslösningar också för de kommunala skolorna, s.k. skolpengssystem.

Några kommuner har arbetat med valfrihetslösningar (s.k. kundvalsmodeller) på bredare front. Nacka har t.ex. infört motsvarande system inom barnomsorgen, äldreomsorgen och stora delar av socialtjänsten. Systemet fungerar så att kommunen utrustar medborgarna med servicecheckar (skolpeng, barnomsorgscheck, hemtjänstcheck, check för särskilt boende, check för familjebehandling etc.). Medborgarna väljer sedan var de vill lösa in checken, d.v.s. vem som ska ta emot skattepengarna. De kan välja mellan ett stort antal förskolor, familjedaghem, skolor, hemtjänstföretag etc. med olika

Fel! Okänt namn på

profiler både i och utanför Nacka. Kommunen godkänner (auktoriserar) de anordnare som får bedriva verksamhet och ta emot checken. Kommunen följer också upp kvaliteten regelbundet.

Kundvalssystemen innebär att de kommunala och enskilda anordnarna får möjlighet att driva sin verksamhet på samma villkor. Det blir en kvalitetskonkurrens, till gagn för både medborgarna och personalen i verksamheten. Erfarenheterna i Nacka, och andra kommuner som arbetar med liknande lösningar, är mycket positiva. Föräldrar och hemtjänsttagare är mycket nöjda med servicen.

Lagligheten i kundvalsmodellen har ifrågasatts, även om det inte finns några fällande domar. När det gäller skolan är det en uttrycklig skyldighet för hemkommunen att betala för elevernas skolgång i en friskola. Motsvarande lagstiftning finns dock inte för övrig verksamhet. Kritikerna hävdar att det då krockar med lagen om offentlig upphandling (LOU) eftersom kommunen inte upphandlar driften av verksamheten, utan endast godkänner de anordnare som får ta emot checken på samma sätt som Skolverket gör beträffande friskolor.

Skillnaden mellan kundval och entreprenader kan tyckas subtil, men har avgörande betydelse. I entreprenadmodellen bestämmer kommunen vilken verksamhet som ska finnas. Det tecknas avtal som löper ut varvid nya upphandlingar tar vid och nya anordnare kan utses. I kundvalsmodellen bestämmer medborgarna vart de vill gå och i förlängningen vilka anordnare och vilka enheter som ska finnas kvar. Enheter som inte blir valda får inga pengar alls. Kommunen godkänner alla anordnare som uppfyller grundläggande kvalitetskrav. Det tecknas inga avtal mellan kommunen och anordnaren, vilket gör att den som startar en verksamhet kan driva den så länge han eller hon vill och så länge man har kunder. Kundvalsmodellen ger större stabilitet och långsiktighet och skapar störst valfrihet för medborgarna.

Eftersom kundvalsmodellen är ifrågasatt och gör att många kommuner avstår från att införa den valfrihet som den medför, bör regeringen ta initiativ till en översyn av LOU i syfte att undanröja alla eventuella hinder för kundvalsmodeller i den offentliga verksamheten.

Regeringen bör också understödja kommuner som inför valfrihetsmodeller. Att undanröja hinder är en grundläggande förutsättning för att kommunerna ska kunna skapa valfrihet, men det är också viktigt att på olika sätt stödja de kommuner som vill införa valfrihet. Det bör främst handla om att sprida kunskap, erbjuda utbildning och tillhandahålla modeller som kan användas.

Stockholm den 30 oktober 2006

Mats Gerdau (m)